

Estere Glūdiņa

Ceļš uz profesionalitāti sociālajā darbā

[doi:10.25143/soc-darbs_2021_ISBN-9789934563928_190-200](https://doi.org/10.25143/soc-darbs_2021_ISBN-9789934563928_190-200)

Jaunā speciālista – sociālā darbinieka – profesionālo sagatavotību ietekmē vairāki faktori, tostarp studiju programmas saturs, augstskolas mācībspēki, mācīšana un mācīšanās, studijās un mācību praksē ieguldītais laiks, kā arī ārpus augstskolas iegūtās zināšanas un prasmes, strādājot brīvprātīgo darbu u. tml.

Sociālā darba profesionālo prasmju apguvē ir divi svarīgi posmi: mācību prakse studiju laikā augstskolā un saņemtais atbalsts, uzsākot patstāvīgu darbu profesijā pēc bakalaura vai maģistra grāda un kvalifikācijas iegūšanas.

Šajā rakstā tiek aplūkota mācību prakses un atbalsta pasākumu nozīme jauno sociālo darbinieku sagatavošanā darbam profesijā.

Studiju laikā mani ieinteresēja jauno sociālo darbinieku ceļš uz profesionalitāti sociālajā darbā. Tādēļ izvēlējos bakalaura darba tematu “Atbalsta pasākumi jaunajiem sociālajiem darbiniekiem sociālā darba prakses uzsākšanā”, kas gan tikai daļēji ir saistīts ar jauno sociālo darbinieku pieredzes izpēti mācību praksē, tomēr pētījumā skaidri tika konstatēta problēma, t. i., saskaņas trūkums – students no mācību prakses sagaida daudz, bet ne vienmēr saņem vēlamo.

Jaunam sociālajam darbiniekam būtiska ir viņa pirmā darba pieredze savā specialitātē.

Bakalaura darba izstrādes gaitā veiktajā pētījumā tika intervēti seši jaunie sociālie darbinieki, kas pēdējo trīs gadu laikā absolvējuši kādu no Latvijas augstskolām, kurā ieguvuši profesionālo bakalaura grādu sociālajā darbā, kā arī tika aptaujāti četri pašvaldību iestāžu un nevalstisko organizāciju pārstāvji.

Jaunās sociālās darbinieces intervijā stāstīja, ka mācību prakses kvalitāte ir būtiski ietekmējusi viņu pirmo darba pieredzi un atvieglojusi vai sarežģījusi darba gaitu uzsākšanu. Pieredze bija atšķirīga. Dažām – veiksmīga, bet citām pirmā darba pieredze ir bijusi sarežģīta. Kāda respondente teica, ka mācību prakses laikā daudz strādājusi un daudz arī apguvusi: “Prakses laikā arī tika izrunāts, kas tiek darīts pareizi, kas nepareizi. Tādēļ man šķiet, ka šīs prakses dēļ man bija vieglāk pāriet no prakses un augstskolas uz darba vidi un kļūt par labāku darbinieku, uzsākot darba gaitas.”

Tomēr pētījuma gaitā respondentes dalījās arī ar negatīvu mācību prakšu pieredzi.

“Man ir bijušas arī sliktas pieredzes, kurās prakses vietā ir jālūdzas, lai dod man kaut kādas zināšanas.”

Cita jaunā darbiniece, stāstot par savu praksi, teica, ka viņa nav pietiekami iepazinusi dažādo sociālā darbinieka ikdienu: “Es vienreiz biju apsekot un neko vairāk īsti arī neredzēju.” Viņa arī paskaidroja, ka prakses laiks ticis pavadīts pārāk vienkārši un nav atspoguļojis sociālā darbinieka ikdienu.

Līdzīga pieredze bija arī vēl kādai respondentei. Viņa stāstīja, ka “gribējās, lai prakses laikā vairāk ļautu pašiem darīt, jo vērot praksi – tas ir kaut kas viens, bet darīt pašam un domāt pašam ir kaut kas galīgi cits. Studentam jāļauj pašam vairāk darboties.”

Cita aptaujas dalībniece dalījās ar īpaši negatīvu pieredzi: “Kā vispār var runāt par sagatavotiem studentiem, gudriem un spējīgiem jaunajiem darbiniekiem, ja pat jautājot un prasot visu četru gadu laikā nevienā no praksēm, neviena prakses vieta man nedod iespēju izpētīt dokumentāciju, veidot sarunu ar klientu, nedod rakstīt vēstuli VDEĀK¹ vai uzrakstīt iesniegumu kādam, nedod darīt neko pašai?”

Analizējot šīs intervijas, var secināt, ka jaunās sociālās darbinieces būtu vēlējušās, lai viņu mācību prakse vairāk atbilstu reālam sociālā darbinieka ikdienas darbam un lai viņas tiktu ievadītas īstā sociālā darbinieka ikdienā. No studenta skatpunkta raugoties, mācību prakse ir tā vieta, kurā students pārliecinās, ka izvēlēta profesija viņam ir īstā, ka, iespējams, mācību prakses vieta varētu būt arī darbavieta pēc augstskolas beigšanas un prakses vadītājs turpmāk varētu būt priekšnieks. Ir svarīgi, lai prakses vadītājs spēj ne tikai mācīt un sniegt zināšanas par profesiju, bet arī veidot profesionāli atvērtas attiecības ar studentu, uzturēt labu komunikāciju un sadarbību. Tas ir diezgan būtiski, tas mēdz būt izšķirošais punkts, kas studentam liek pieļaut iespēju: “Jā, šī būs mana nākotnes darbavieta!”

Latvijā jau ilgāku laiku gan sociālā darba akadēmiskajā vidē, gan nozares praksē tiek diskutēts par jauno sociālo darbinieku sagatavotību profesionālajai praksei. Tiek apspriesta jaunā sociālā darbinieka gatavība profesionālam darbam – ko viņš prot un ko neprot, ko būtu vajadzējis prast. Bakalaura darba izstrādes gaitā intervētie nevalstisko organizāciju un pašvaldības iestāžu pārstāvji apgalvoja, ka “studentiem un jaunajiem darbiniekiem ir grūtības teoriju sasaistīt ar praksi”. Viņi arī teica: “Praksē tie gadījumi ir sarežģītāki, nekā reizēm teorētiski māca. Teorija ir laba un vajadzīga, bet ir jāprot tās savas zināšanas lietot praksē.”

¹ Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija.

Kāds nozares praktiķis uzsvēra: “Teorētiski varbūt students ir vairāk vai mazāk sagatavots, bet praktiski – bieži vien nav. Studentiem ir pārāk lielas bailes no klienta, rodas virspusēja sajūta no jaunajiem, ir ļoti liela baidīšanās iet dziļāk, pietuvoties klientiem jau dziļākā līmenī.”

Šādas un līdzīgas atbildes tika iegūtas no speciālistiem, kas uzskata, ka jaunajiem sociālajiem darbiniekiem ir laba zināšanu bāze, taču pietrūkst prasmes veidot sasaisti starp teorētiskajām zināšanām un praktiskajām spējām veikt sociālo darbu.

Plaisa starp teoriju un praksi

Hetere Pītersa (*Heather Peters*) savā doktora darbā “Atklājot atšķirību starp teoriju un praksi: strukturētas pieejas integrācijai sociālajā darbā ietvars”² ir akcentējusi sešus iemeslus, kas rada plaisu starp sociālā darba teoriju un praksi. Šie iemesli ir atrodamī izglītības, institūciju, personiskajā un klienta vidē, kā arī teoriju izvēlē.

Izglītības vidi ietekmē izvēlēta sociālā darba nozare un mācībspēki, prakses vadītāji un viņu uzskati, izraudzītie mācību priekšmeti, pasniedzēju pedagoģiskās spējas, izvēlētais teorijas un prakses iemācīšanas metodes.

Institūciju vidi ietekmē praktiķi, ar kuriem studenti saskaras un kuri neuzskata, ka rīcību ir nepieciešams izskaidrot ar teoriju. Ir arī tādas institūcijas, kurās darba metodes un teorijas izvēlas, dodot priekšroku to lietošanas vienkāršībai, mazākam laika patēriņam un finansiālam izdevīgumam. Tieši tāpēc students iepazīst praksi, kura ir izdevīga iestādēm, nevis apgūst visu iespējamo daudzveidību. Institūciju vidē svarīga nozīme ir arī to darbinieku dažādu sociālā darba teoriju zināšanām. Gadās, ka praktiķi ir zinošāki nekā studenti, taču ir arī pretēji gadījumi. Institūciju vidē nozīme ir arī to iekšējai politikai un tam, kas finansē konkrēto iestādi, kurā students ir praksē.

Personiskie faktori ir šādi: paša personiskā izaugsme, pašattīstība, personiskās īpašības un kritiskās domāšanas spēja. Personisko vērtību un pasaules uztvere saistībā ar sociālā darba teorijām ietekmē teoriju prasmīgu izmantošanu praksē.

Klientu vide arī ietekmē spēju savienot teoriju un praksi, jo klienti ir dažādi, vajag izprast viņu problēmas, vajadzības un intereses, rēķināties ar cilvēka rakstura īpašībām, dzimumu, piederību kādai kultūrai un tamlīdzīgi. Klienta uzskati un vērtības ir jāņem vērā.

² Peters, H. I. 2012. *Exploring the space between theory and practice: A framework to integrate a structural approach and social work activities*. <https://open.library.ubc.ca/media/download/pdf/24/1.0072727/2>

Arī **sociālā darba teorijas** izvēle ietekmē praktiķa spēju savienot teoriju ar praksi. Teorijas ir dažādas, un tās jālieto atšķirīgi. Jāprot izvērtēt, kura teorija ir piemērota mikrovidei, kura labāk atbilst mezovidei un kura makrovidei, jāizvēlas konkrētai klienta problēmai visatbilstošākā teorija. Īpaši teorijas izvēle var sagādāt grūtības jaunam sociālajam darbiniekam.³

Katru faktoru, kas ietekmē teorijas un prakses vienotību, noteikti nedrīkst skatīt atsevišķi, jāaplūko kopā visi faktori, kas studentiem ir svarīgi gan sociālā darba profesijas apgūšanai, gan turpmākajās darba gaitās profesijā. Iespējams, plaša starp sociālā darba teoriju un praksi būs vienmēr, taču noteikti var mazināt šeit minētos faktorus, kas attiecas uz augstskolu, studentu, praksi un darbavietu. Katram ir jāiesaistās izglītības procesā, jāpiedalās profesijas veidošanā un jauno sociālā darba speciālistu sagatavošanā, iekļaujot šajā procesā arī mācību praksi.

Sociālo pakalpojumu saņēmēju iesaiste izglītībā

Sociālo pakalpojumu saņēmēju iesaiste izglītībā, gluži tāpat kā sociālā darba teorijas un prakses plašas savienošana, ir sociālo darbinieku, nozares vadītāju un politikas veidotāju savstarpēji apspriests temats. Viens no faktoriem, kas veicina sociālā darba teoriju un prakses savienošanu, ir pakalpojumu saņēmēju iesaiste izglītībā.

Piemēram, Anglijā, lai uzlabotu studentu profesionalitāti, jau pirms vairāk nekā desmit gadiem tika pieņemts lēmums veidot pakalpojumu saņēmēju un aprūpētāju iesaisti (angļu val. *service user and carer involvement*) sociālā darba studiju programmās.

Pētījumā “Darīt to pa istam: sociālo pakalpojumu saņēmēju iesaistes sociālā darba izglītībā izvērtējums”⁴ tika noskaidrots, ka sociālo pakalpojumu saņēmēju iesaiste izglītībā palīdz studentiem gūt labāku ieskatu un zināšanas par personām, kas saņem sociālos pakalpojumus. Tā arī maina studentu viedokļus un stereotipiskos uzskatus, ļauj labāk saskatīt klientu stiprās puses, turklāt studenti iegūst augstāku spēju just līdzī. Viņi kļūst empātiskāki pret klientiem, labāk var novērtēt klienta vidi un viņa izveidotās sistēmas – tas viss veicina spēju veiksmīgāk sadarboties un risināt sociālos gadījumus, uzlabot komunikāciju un saskarsmi un sekmīgi izmantot iegūtās teorētiskās zināšanas, savienot tās ar praktisku darbošanos.

³ Peters, H. I. 2012. *Exploring the space between theory and practice: A framework to integrate a structural approach and social work activities*. <https://open.library.ubc.ca/media/download/pdf/24/1.0072727/2>

⁴ Making it real: Evaluating the impact of service user and carer involvement in social work education.

Arī sociālo pakalpojumu saņēmēji ir ieguvēji, iesaistoties izglītības procesā. Viņi iegūst augstāku pašvērtējumu, jūtas novērtēti un apmierināti ar savu nozīmīgo lomu sociālo darbinieku izglītošanā, šie cilvēki attīsta spējas un prasmes, kas var palīdzēt nākotnē sasniegt jaunus mērķus. Šie pakalpojuma saņēmēji labāk tiek galā ar savām dzīves grūtībām un labāk izprot, ka viņus neraksturo tikai viņu pieredzes stāsti, bet viņi ir kaut kas vairāk.⁵

Tomēr citā pētījumā par pakalpojumu saņēmēju iesaisti izglītībā tika konstatēts, ka ne visi studenti jūtas apmierināti ar piesaistītajiem sociālo pakalpojumu saņēmējiem. Pētījumā “Veidojot saistību ar realitāti: mācoties no studentu pieredzes par sociālo pakalpojumu saņēmēju iesaisti sociālā darba izglītībā”⁶ studenti secināja, ka ne vienmēr piesaistītie pakalpojumu saņēmēji pārstāv to klientu loku, ko var sastapt, strādājot sociālajā darbā. Grūti aptvert gan visu mērķgrupu, gan personību atšķirības un citādību.

Sociālajā darbā klienti bieži ir cilvēki, kuri slikti izturas pret darbiniekiem, ir nosodoši, uzbrūkoši, viņi melo un manipulē. Taču pakalpojumu saņēmējs, kurš būs piekritis piedalīties studentu izglītošanā, visticamāk, nebūs šāds cilvēks, tāpēc būs ierobežotas iespējas apgūt prasmes strādāt ar dažādiem cilvēkiem. Protams, šī vērtīgā atziņa ir vērā ņemama, taču pētījums parāda valdošu uzskatu, īpaši starp jauniešiem, ka augstskolai ir jāiemāca viss, un tiek aizmirsts, ka augstskola nekad nesniegs visas profesionālim nepieciešamās zināšanas tā visa profesionālā mūža garumā.

Mentorēšana

Zviedrijā tika veikts pētījums “Vai esi gatavs praksei? Jauno sociālo darbinieku pārdomas par iegūto izglītību, zināšanām un prasmēm”,⁷ kurā 18 mēnešus pēc augstskolas beigšanas tika aptaujāti 13 absolventi – jaunie sociālie darbinieki – par viņu gatavību praktiskajam darbam profesijā.

⁵ Tanner, D., Littlechild, R., Duffy, J., Hayes, D. 2015. Making it real: Evaluating the impact of service user and carer involvement in social work education. *British Journal of Social Work*. 47(2), 467–468. https://pureadmin.qub.ac.uk/ws/portalfiles/portal/17096879/making_it_real.pdf

⁶ Irvine, J., Molyneux, J., Gillman, M. Providing a Link with the Real World: Learning from the Student Experience of Service User and Carer Involvement in Social Work Education. *Social Work Education*. 34(2), 2015. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02615479.2014.957178>

⁷ Tham, P., Lynch, D. Prepared for Practice? Graduating Social Work Students' Reflections on Their Education, Competence and Skills. *Social Work Education*. 33(6), 2014, 704–714. [doi:10.1080/02615479.2014.881468](https://doi.org/10.1080/02615479.2014.881468)

E. Glūdiņa. Ceļš uz profesionalitāti sociālajā darbā

Pieci no 13 studentiem bija apmierināti ar iegūtajām zināšanām un apgalvoja, ka spēj strādāt, taču trīs studenti nejutās pārliecināti par savām spējām un teica, ka “nespētu strādāt bez darbā ievadišanas, tikko uzsākot darbu”, kā arī secināja: “Es nedomāju, ka jebkurš no mums, kas pabeidza, ir pilnībā gatavs uzreiz sākt strādāt.”

Pārējiem pieciem studentiem bija dalītas jūtas par savām prasmēm un spējām. Viņi teica: “Citreiz man bija sajūta, ka es visu varu izdarīt ļoti labi, taču citreiz man bija sajūta, ka neko neprotu.” Kā arī viņi atzina: “Es sagaidiju, ka mana izglītība būs vairāk praktiska un ka tā sagatavos mani darbam, taču tā nebija. Man būs nepieciešamas vairākas apmācības darba vietā.”

Pētījumā iesaistītie studenti arī minēja, ka ļoti paļaujas uz saviem kolēģiem, ka noteikti viņi palīdzēs un izglītos jaunos sociālos darbiniekus.⁸

Mentordarbība ir viens no mūsdienīgas profesionālās pilnveides paņēmieniem. Mentors tiek uztverts kā padomdevējs, gudrs un saprotošs palīgs, kurš ir gatavs sniegt atbalstu un dalīties ar pieredzi citu labā un kam piemīt šim darbam nepieciešamās kompetences. Patlaban pasaulē visdažādākajās profesijās, tostarp sociālajā darbā, mentora darbs kļuvis par neatņemamu profesionālās pilnveides procesa daļu.⁹

Nacionālā sociālo darbinieku asociācija¹⁰ savos dokumentos ir uzsvērusi mentora nozīmīgumu ikviena sociālā darbinieka karjerā. Tajos minēts, ka mentors nepieciešams gan jaunam speciālistam, gan vienkārši speciālistam, kurš šaubās par izvēlēta prakses virziena atbilstību savām spējām un interesēm. Mentoram jākalpo kā izglītojamam un padomdevējam, viņam jāpalīdz pieņemt nozīmīgus lēmumus karjeras attīstībā, jāsniedz atbalsts un jākonsultē darbinieks.¹¹

Padomdevēja atbalsts veicina darbinieka elastību, uzlabo pašapziņu un labu jušanos, samazina spriedzi, uzlabo uzticību darbavietai, rada apmierinātību ar darbu un sekmē profesionālos un akadēmiskos sasniegumus. Mentora palīdzība veido ciešas un atbalstošas attiecības starp jauno speciālistu un kādu krietni pieredzējušāku darbinieku – pieredzējis speciālists ievada darbā jauno,

⁸ Tham, P., Lynch, D. Prepared for Practice? Graduating Social Work Students' Reflections on Their Education, Competence and Skills. *Social Work Education*. 33(6), 2014, 704–714. doi:10.1080/02615479.2014.881468

⁹ Profesionāla sociālā darba attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam. *Latvijas Republikas Labklājības ministrija*. 2013. http://www.lm.gov.lv/upload/tiesibu_aktu_projekti_2/iesibu_aktu_projekti_3/lmpamatn_140613_sd.pdf

¹⁰ Nacionālā sociālo darbinieku apvienība (*National Association of Social Workers*) ir profesionāla sociālo darbinieku organizācija ASV.

¹¹ Leadership ladders: steps to a great career in social work: The value of social work mentoring. NASW. July 2012. <https://careers.socialworkers.org/documents/Mentoring.pdf>

viņu atbalsta un vada, apmāca un attīsta profesionālās iemaņas. Mentorēšana stiprina sociālā darbinieka emocionālo inteligenci un apmierinātību ar darbu, jo viņš saņem personisku atbalstu.¹²

Šis mentora metodes apraksts liek domāt par paņēmiena ciešu saistību ar supervīzijas metodi, un jāpiemin, ka ievadišana darbā un jaunā darbinieka profesionāla attīstīšana ir mentora galvenais uzdevums.

Pētījumā par paliatīvās aprūpes sociālo darbinieku mentorēšanu "Virzība uz mentorēšanu paliatīvajā sociālajā darbā: mentorēšanas programmu sociālajā darbā pārskats"¹³ akcentētas būtiskas detaļas jautājumā par mentora nozīmīgumu jauniešiem sociālajiem darbiniekiem. Teorētiskajā pētījumā ir analizēti raksti un pētījumi par mentora svarīgumu klīniskajā sociālajā darbā. Mentorēšana tajā tiek skaidrota kā attiecības starp pieredzējušu praktiķi, kurš vada, atbalsta, vingrina, apmāca un veido attiecības ar jauno praktiķi, lai panāktu jaunā speciālista pilnveidošanos un sekmētu profesionālo attīstību.

Pētījumā aplūkotas mentoru programmas ilgā no sešiem mēnešiem līdz diviem gadiem. To īstenošanu nodrošināja kāda piesaistīta organizācija.

Tāču ne vienmēr mentorēšana norit gludi. Pētījumā tika konstatēts, ka visbiežākais mentoru sadarbības neveiksmju iemesls ir savstarpējo attiecību neizveidošanās. Parasti pāris (mentors un jaunais darbinieks) tiek izveidots atbilstīgi jaunā speciālista izvēlētajai jomai un profesionālajām interesēm, kam attiecīgi tiek piemeklēts mentors ar nepieciešamajām zināšanām un prasmēm. Visbiežāk šāda pāra izveidošana neizdevās tāpēc, ka pietrūka iesaistīto dalībnieku savstarpēji veiksmīgas mijiedarbības, kopīgu interešu un draudzības rašanās, kas liedza radīt labas attiecības un sasniegt jaunā speciālista mērķus. Pāriem, kuri tiešām bija ieinteresēti viens otra panākumos, tika novērots krietni augstāka līmeņa entuziasms, dalībnieki sadarbojās, kopā guva dažādas pieredzes, tostarp daudz veiksmīgāku mentorēšanas pieredzi, un rezultātus, sasniedza augstāku profesionālo attīstību.¹⁴

Pētījuma autori labu mentoru raksturo kā

"[...] pieejamu, viegli sasniedzamu, tādu, kurš vēlas dalīties savās zināšanās un pieredzē, atbalstošu, dedzīgu par to, ko dara, uzticīgu mentora programmai

¹² Ying Pin Toh, Karthik, R., Chia Chia Teo, Suppiah, S., Siew Li Cheung, Krishna, L. Toward Mentoring in Palliative Social Work: A Narrative Review of Mentoring Programs in Social Work. *SAGE Journals*. 2017. doi:10.1177/1049909117715216

¹³ Toward Mentoring in Palliative Social Work: A Narrative Review of Mentoring Programs in Social Work.

¹⁴ Ying Pin Toh, Karthik, R., Chia Chia Teo, Suppiah, S., Siew Li Cheung, Krishna, L. Toward Mentoring in Palliative Social Work: A Narrative Review of Mentoring Programs in Social Work. *SAGE Journals*. 2017, 527. doi:10.1177/1049909117715216

un labsirdīgu. Mentora uzdevums ir sniegt konstruktīvu kritiku, veidot jaunajam darbiniekam sadarbības iespējas un drošu vidi, kurā var brīvi apspriest savas domas un paust viedokli. Labs mentors ir savas nozares eksperts, kurš ir motivēts nodot savas zināšanas un prasmes jaunākajai paaudzei un ir gatavs veicināt jaunā speciālista panākumus”.¹⁵

Priekšrocība, ko iegūst mentors, ir viņa “profesionālā novērtēšana, jaunākās paaudzes izzināšana, jaunāko pētījumu un metožu uzzināšana, profesionālā loka paplašināšana”. Savukārt jaunā speciālista ieguvums ir “profesionālā socializēšanās, profesionālā attīstība, personiskais atbalsts”.¹⁶

Mentorēšana ir nozīmīga, ievadot jaunos speciālistus profesijā un nostiprinot viņus nozarē. Tā veicina darbinieka pašpārlicinātību un paaugstina personiskās un profesionālās prasmes, samazina jauno darbinieku izdegšanas risku un aiziešanu no profesijas. Svarīga ir arī mentorēšanas sistēmas izveidošana. Tai jābūt ilgstoši noturīgai un drošai, lai vienmēr pietiktu speciālistu, kuri gatavi būt par mentoriem, un tai jāatbilst mentoru kritērijiem, garantējot atbilstošu atalgojumu par paveikto.¹⁷

Ieviešot mentorēšanu kā vienu no darbā ievadišanas mehānismiem, ir jādomā par to, no kādas vides mentors nāks, vai tas būs jaunā sociālā darbinieka nākamās darbavietas vecākais sociālais darbinieks vai nodaļas vadītājs, vai tie būs speciāli atlasīti, apmācīti profesionāļi no citurienes, līdzīgi kā supervizori. Jāzina, kas un kā izvērtēs mentoru profesionālo prasmju atbilstību un spēju pieņemt lēmumu ētisku dilemmu gadījumā, kādas ir mentora pedagoģiskās spējas un tam līdzīgi.

Mana mācību prakšu pieredze

Studiju laikā Rīgas Stradiņa universitātē mana mācību prakšu pieredze bija pietiekami daudzveidīga. Studiju programmā bija paredzēts plašs un dažādu mācību prakšu piedāvājums un izstrādāta sistēma, kurā strukturētas iespējas iepazīties ar dažādām prakses vietām – gan studentam pašam bija iespēja izvērtēt savas intereses un izvēlēties sev atbilstošāko prakses vietu, gan varēja izstrādāt prakses līgumu un mērķus, kurus studentam jāsasniedz prakses laikā. Līdz ar to, šķiet, mācību praksēs esmu guvusi daudzveidīgu pieredzi un iepazinusies ar dažādiem mācību prakšu vadītājiem.

¹⁵ Ying Pin Toh, Karthik, R., Chia Chia Teo, Suppiah, S., Siew Li Cheung, Krishna, L. Toward Mentoring in Palliative Social Work: A Narrative Review of Mentoring Programs in Social Work. *SAGE Journals*. 2017, 527. doi:10.1177/1049909117715216

¹⁶ Turpat, 528.

¹⁷ Turpat, 528.

Jau pirmajā mācību gadā bija novērošanas prakse, kurā viss kurss bija kopā (vienā pašvaldībā). Mums bija jāiepazīstas ar sociālās drošības sistēmu. Šīs prakses laikā, iespējams, kāds savā dzīvē pirmo reizi satika sociālo darbinieku. Mēs sastapāmies ar klientiem, pirmo reizi piedalījāmies apsekošanā, iepazināmies ar novada pašvaldības institūcijām. Pamazām iepazīstot sociālā darba prakses lauku, lēnām un pakāpeniski veidojās izpratne, ko nozīmē būt par sociālo darbinieku.

Otrajā mācību gadā tika organizēta pētnieciskā projekta rakstīšana un prakse, kuras laikā studentam sava pētnieciskā projekta ietvaros bija jāiepazīstas ar kādu sociālā darba institūciju vai tematu un jāveic pētījums par to. Šajā gadā lielāks uzsvars tika likts uz pētniecību, tomēr izdevās arī iepazīt sociālā darbinieka uzdevumus institūcijā. Otrajā mācību gadā studentam jau ir pamatzināšanas par sociālo darbu, un viņš var apjaust savu iespējamo nākotnes darbības lauku.

Trešajā mācību gadā mācību prakse notika ārstniecības iestāžu vidē, apgūstot sociālā darbinieka pienākumus veselības aprūpē. Studiju gaitā šī bija visintensīvākā prakse – tai tika atvēlēts ilgs laiks, prakse bija organizēta spraigi – katram bija jārisina vairāki sociālie gadījumi un sociālā darbinieka uzraudzībā jāveic darbs. Trešā mācību gada prakse bija krietni nopietnāka, studentiem tika uzticēti vairāki uzdevumi, pirmoreiz bija patstāvīgi jāveic sociālā darbinieka pienākumi, jālieto iegūtās zināšanas un jāattīsta prasmes, kuras studiju procesā nevar attīstīt, bet sociālā darbinieka ikdienā ir nepieciešamas.

Ceturtajā mācību gadā tika organizētas divas mācību prakses, katra – vismaz viena mēneša garumā. Pirmā mācību prakse notika ilgstošas sociālās rehabilitācijas un aprūpes institūcijā, otrā mācību prakse – sociālā darba institūcijā (pēc studenta izvēles).

Man abas šīs mācību prakses bija vērtīgas un visvairāk atbilda reālajam darbam. Prakses pieredze jauniešu centrā “Apīte” uz mani atstāja ļoti dziļu iespaidu, jo studiju laikā šeit strādāju par audzinātāju. Krietni pirms mācību prakses uzsākšanas biju jau iepazinusies ar iestādes struktūru, darba specifiku un visiem jauniešiem, kas centrā dzīvo. Kad no darba brīvajā laikā šajā iestādē man bija prakse, uzreiz un jau citā kvalitātē spēju ne tikai apgūt, bet arī veikt dažādas sociālā darbinieka pienākumus. Šīs prakses laikā ne vien ieguvu jaunas prasmes, bet arī nostiprināju savu pārliecību, kāds sociālais darbinieks es būšu.

Otra mācību prakse noritēja Rīgas pašvaldības sociālajā dienestā. Šajā mācību praksē bija lieliska iespēja izprast sociālā darbinieka kā gadījuma vadītāja lomu, strādājot ar ģimenēm ar bērniem. Tika apgūts plašais Rīgas pašvaldības sociālo pakalpojumu un palīdzības pasākumu loks un novērtēta sociālā dienesta loma darbā ar klientu.

Jaunais sociālais darbinieks

Šobrīd esmu jaunā speciāliste un strādāju nodibinājumā “Centrs Dardedze” par projektu vadītāju. Uzskatu, ka esmu ieguvusi labu izglītību un visai labi sagatavojusies praktiskam darbam nozarē. Mani pirmie darba mēneši ir bijuši nogurdinoši, jo vajadzēja apgūt daudz informācijas un prasmju, taču tas nav viss, jo vēl vismaz tikpat daudz ir jāapgūst. Man ir lieliska mācību prakšu pieredze, esmu veikusi brīvprātīgo darbu, apmeklējusi konferences un pastāvīgi mācījusies sociālo darbu, tomēr ne četri gadi augstskolā, ne viss, kas darīts ārpus augstskolas, nespēj jauno sociālo darbinieku pilnībā sagatavot profesionālajai dzīvei.

Nozīmīga vieta jauno sociālo darbinieku veidošanā ir mentorēšanai. Pagājuši tikai pirmie darba mēneši, bet darbavietas vadītāji un kolēģi man ir devuši ļoti daudz un turpina atbalstīt arī šobrīd, vairākus mēnešus pēc augstskolas beigšanas. Nodibinājumā “Centrs Dardedze” man jau ir bijusi iespēja izprast sociālo darbu, piedalīties dažādu preventīvo projektu realizēšanā un nodibinājuma “Centrs Dardedze” konferences rīkošanā, uzstāties Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas konferencē, piedalīties Labklājības ministrijas organizētā diskusijā par sociālā darba izglītības kvalitāti un pārbaudīt savas spējas vairākos citos projektos.

Mana virzība uz profesionalitāti sociālajā darbā ir iesākusies veiksmīgi. Vēl garš ceļš ejams, vēl daudzas virsotnes jāsasniedz, lai uzdrīkstētos sevi saukt par profesionāli.

Avoti un literatūra

1. Irvine, J., Molyneux, J., Gillman, M. Providing a Link with the Real World: Learning from the Student Experience of Service User and Carer Involvement in Social Work Education. *Social Work Education*. 34(2), 2015. Iegūts no: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02615479.2014.957178>
2. Leadership ladders: steps to a great career in social work: The value of social work mentoring. NASW. July 2012. Iegūts no: <https://careers.socialworkers.org/documents/Mentoring.pdf>
3. Peters, H. I. 2012. *Exploring the space between theory and practice: A framework to integrate a structural approach and social work activities*. Iegūts no: <https://open.library.ubc.ca/media/download/pdf/24/1.0072727/2>
4. Profesionāla sociālā darba attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam. *Latvijas Republikas Labklājības ministrija*. 2013. Iegūts no: http://www.lm.gov.lv/upload/tiesibu_aktu_projekti_2/iesibu_aktu_projekti_3/lmpamatn_140613_sd.pdf

5. Tanner, D., Littlechild, R., Duffy, J., Hayes, D. 2015. Making it real: Evaluating the impact of service user and carer involvement in social work education. *British Journal of Social Work*. 47(2), 467–468. Iegūts no: https://pureadmin.qub.ac.uk/ws/portalfiles/portal/17096879/making_it_real.pdf
6. Tham, P., Lynch, D. Prepared for Practice? Graduating Social Work Students' Reflections on Their Education, Competence and Skills. *Social Work Education*. 33(6), 2014, 704–714. Iegūts no: [doi:10.1080/02615479.2014.881468](https://doi.org/10.1080/02615479.2014.881468)
7. Ying Pin Toh, Karthik, R., Chia Chia Teo, Suppiah, S., Siew Li Cheung, Krishna, L. Toward Mentoring in Palliative Social Work: A Narrative Review of Mentoring Programs in Social Work. *SAGE Journals*. 2017. Iegūts no: [doi:10.1177/1049909117715216](https://doi.org/10.1177/1049909117715216)